

“Durunca anlaşılır saatin kaç olduğu?” **Turgut Uyar**’ın ‘Açıklamalar’ **şiri** bu dizeyle başlar. Bu dizeyi anmaya da kullanmaya da tekrarlamaya da doyamadık. Dedik, dedim ve tam o sırada da “Her tür sevgi tekrarlara bayılır çünkü tekrarlar zamana kafa tutar” cümlesi imdadımıza yetişti. Böylece bir tekrarla üç şey birden kazanmış oluyorduk: Sevgi yenileniyordu, zaman duruyordu ve isyan sirtiyordu. Biraz aşırı-yorum ya da serbest-yorum yapmış olabilirim bu sözlerimle, ama ne de olsa bir **Turgut Uyar** dizesiydi okuduğumuz. Öyle bir dize olunca da haliyle, **şirde** durduğu gibi durmuyor, bir saat gibi tıkır tıkır işliyordu hayatımızda.

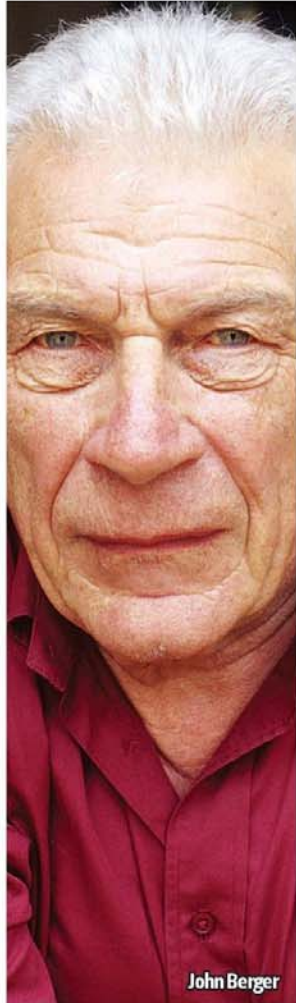
Akrabadan **John Berger** ve nakşandan **Selçuk Demirel**’in dostlukları, “Saat kaç?” diye sorduklarına bakmayın, zaman tanımıyor. Yokluğın iki yıla varan **Berger**, klişe pahasına söyleyeceğim, **kitaplarıyla yaşamaya devam ediyor. Hafta yapıtlarıyla yaşamayı sürdüren yazarların da başında geliyor. Yoo, yapıtlarının çeşitliliğinden, pek çoğunu okuduğumdan, Türkçede onu tanıyan pek çok okur gibi akraba saydığımın değil yalnızca ama zamana dayanıklı oluşundan, böylece hep bize taze ürünler sunuyormuş duygusuyla okuduğumdan biraz da. Çok yaşasın, çok okuyalım!**

İkilinin, 1998’den bu yana Türkçe, İngilizce ve Fransızca yayımlanan buluşmalarının sonucusu, daha doğrusu en yenisi ‘Saat Kaç?’ (Yapı Kredi Yayınları, Temmuz 2018). Deneme yazarı ve John Berger’in İtalyanca çevirmeni Maria Nodotti, yayına hazırladığı albümün ‘Acele Etmemek’ başlıklı sunuşunda, bu çalışmanın 2016’da tasarlandığını belirtiyor: “Bu oyun, eğlence, merak ve ortak hayranlıkla ilgili yeni bir işbirliğinin (ya da komplonun), imgeyle sözcük birbirinden habersiz ve birbirini açıklamadan buluştuğlarında ne olacağını birlikte keşfetmenin büyüsi konusunda bir çalışmanın ilk bölümü olacaktır.” (s.7)

ZAMAN, ŞİR OLUYOR

Herkes için can alıcı bir sorun olan ve bence hem Türkçede hem **şirde** hem felsefede en doğru ve yakıcı karşılığını **Oktay Rifat**’ın “Bir çekiş gibi üstümde zaman” dizesinde bulan ve yalnızca **Rifat**’ın, **Berger**’in, **Demirel**’in değil hepimizin vazgeçilmez konusu ‘zaman’.

Ne yazık ki **Berger**’in zamanı çeşitlendirmeye, yeni zamanlar bulup yazmaya zamanı kalmadı. **Nadotti**, **Berger**’in yapıtlarındaki zamana dair düşünce, espri, gözlem, not ve öyküleri, **Demirel**’in çizimleriyle buluşturmak üzere seçti. Böylece ortaya durunca anlaşılabilir ‘Saat Kaç?’

John Berger

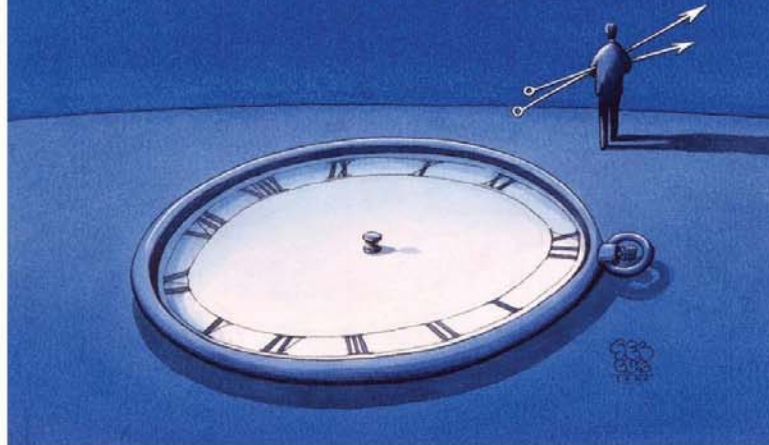
John Berger ve Selçuk Demirel anımsatıyor: Zaman boş değil, açıktır..

İki usta ismin, düşünür ve yazar **John Berger** ile çizer **Selçuk Demirel**’in dostluğundan doğan son eser: ‘Saat Kaç?’ İkili, 1998’den bu yana Türkçe, İngilizce ve Fransızca yayımlanan buluşmalarının en yenisinde zaman üzerine keşif dolu bir oyun oynuyor, zamanı **şire** çeviriyor...

HAYDAR ERGÜLEN
haydaree@yahoo.com

Selçuk Demirel

çaktı: “Gökyüzü gibi, **Berger** da **Demirel** de zamanın boş değil, açık olduğunu bize hatırlatırlar” diyor **Nadotti**.

İki **şir** birbiriyle yarışıyor desem, olmaz. Bildiğim, okuduğum, izlediğim **Berger** ve **Demirel** **şiri** yarıştırmazlar. Öyleyse zaman, üzerine düşünülme yazılıp çizilmeye başladığı anda **şir** de olmaya başlıyor diyeyim. Zaten ‘belleğin, yasin, aşkın, umudun, bedeninin, direnişin, başkaldırının, ileriye görüşün, doğanın, düşlerin, yaratıcılığın, yazının ve çizimin zamanı’ bir bakıma **şirin** de zamanı.

Berger pek çok kitabından yapılmış alıntılardan birinde “Tıpkı **şirin** esas temasının zamanın geçiciliği, resmin esas temasının ise, anın daim kılınması olması gibi” diyor.

Bir başkası ise belleğin zamanına dair ve insanın içine taş gibi oturan bir alıntı: “Ana babalarımızın unutamadıkları şeylerin tortularımız biz. Geride kalan şeyler. Unutkan olmak kalan şeylerin özüne yolculuk etmektir. Taşa.”

‘Yitik Zamanın Peşinde’ yazar **Marcel Proust**’un anlattığı şeyin ne olduğunu da belirtiyor **Berger**: “Yaşamış süre bir uzunluk değil, derinlik ve yoğunluk sorunudur.”

Zamanın zafer işaretinin ne olduğunu biliyor musunuz? Fabrika! “Bütün gece çalışmaya devam eden fabrika, duraksız, düzenli ve acımasız bir zamanın zafer işaretidir.” Çünkü en insanı ve en tabii şeyler olan uyku ve düş zamanında bile o çalışmayı sürdürmektedir.

Bir Berger kitabı olsun da roman, öykü, deneme, kapitalizm eleştirisi olmasın, ne mümkün: “karşılaştığı her şey önünde hızla boyun eğmeye yönelen sermayenin acımasız ve kayıtsız zamanı” da, insanın kendine, sevdiklerine sık sık saatin kaç olduğunu sormasına yol açacaktır. “Vakit, nakittir” sözünü hatırlarız, İstanbul’da, New York’ta, Paris’te, her yerde. Zamanın alınıp satılabilmesi, kapitalizmin adaletsizliğinin çizgisel bir zaman anlayışına dayanması ve zamanı hızlandırmak... İşte tüm bunlara meydan okuyan bir eylem vardır, sevmek. Zamanı durduramasa da dünyayı yavaşlatan bir eylem. Aragon’un “Sana büyük bir sır söyleyeceğim” dizesiyle işaret ettiği şey: “Zaman sensin”. Yalnızca sevgi ile zamana meydan okunabilir. Tabii kapitalizme de...

Berger ve **Demirel**. Biri yazmış, biri çizmiş değil yalnızca, onlar zamanın da **şirleri**.

SAAT KAÇ?
John Berger, Selçuk Demirel
Yapı Kredi Yayınları, 2018
132 sayfa, 16 TL.